

Darbs un Nauda

DARBS

Darba meklēšana

Ir daudz veidu kā cilvēki var uzzināt par darba iespējām konkrētā apvidū. Daudzi cilvēki atrod darbu ar privāto darbiekārtības aģentūru palīdzību vai ar vietējā presē publicēto sludinājumu palīdzību. [Darba centrs plus \(JobCentrePlus\)](#) ir valsts aģentūra, kas nodrošina bezmaksas pakalpojumus, kas palīdzēs jums atrast darbu. Jūs varat zvanīt uz [vietējo biroju](#), [meklēt darbu Internetā](#), vai izmantot Darba meklētāju tiešo tālruņa līniju 0845 60 60 234.

[Karjeras Skotijā \(Careers Scotland\)](#) var nodrošināt ar informāciju un dot padomu par iemaņām un kvalifikācijas/sagatavotības prasībām konkrētiem amatiem, pieejamajām izglītības iespējām, finansējumu apmācībām, utt. Tas ir valsts finansēts dienests, kura pakalpojumi pieejami bez maksas jebkuram, kas vēlas palīdzību plānojot turpmāko nodarbinātību, apmācības un izglītības.

Darba atļaujas un reģistrācija

Ja jūs esat Lielbritānijas pilsonis, Šveices pavalstnieks vai valsts, kas atrodas [Eiropas Ekonomiskajā Zonā \(EEZ\)](#), jums nav vajadzīga atļauja strādāt Lielbritānijā. Ja jūs esat no kādas no 8 „iestājvalstīm” (pievienotās valstīs), kura pievienojusies Eiropas Savienībai 2004. gada maijā (Čehijas Republika, Igaunija, Ungārija, Latvija, Lietuva, Polija, Slovākija, Slovēnija), jums jāreģistrējas [Darbinieku reģistrācijas shēmā](#).

Ja jūs neesat no EEZ, jums būs nepieciešams pārliecināties vai jums ir pareizā vīza strādāšanai Lielbritānijā. [Strādājot Lielbritānijā \(Working in the UK\)](#) Interneta mājas lapa sniedz informāciju par dažādiem veidiem, kādi ir pieejami aizrobežu pilsoņiem, kuri vēlas ierasties un strādāt Lielbritānijā.

Ja jūs esat **patvēruma meklētājs**, jums lešlietu ministrijā jāpieprasa atļauja strādāt, kas parasti tiek piešķirta tikai tad, ja esat gaidījis vairāk kā 12 mēnešus no sākotnējā lēmuma pieņemšanas par jūsu iesniegumu. Ja jums tiek piešķirts bēgļa statuss vai vīza, kas nodrošina ārkārtas atļauju, lai varētu uzturēties valstī, jums nav vajadzīga atļauja strādāt Lielbritānijā. [Skotijas bēgļu padome \(Scottish Refugee Council\)](#) var sniegt konsultāciju, informāciju un palīdzību.

Papildus informācija par pārcelšanos, dzīvi un darbu Skotijā ir atrodama interneta portālā [Scotland is the Place](#).

Eiropas Ekonomiskā Zona

EEZ valstis ir:

Austrija	Beļģija	Kipra	Čehijas Republika	Dānija
Igaunija	Somija	Francija	Vācija	Grieķija

Ungārija	Islande	Itālija	Latvija	Lihtenšteina
Lietuva	Luksemburga	Malta	Nīderlande	Norvēģija
Polija	Portugāle	Slovākija	Slovēnija	Spānija
Zviedrija				

Darbinieku reģistrācijas shēma

Kopš 2004.gada maija lielākajai daļai jauno Eiropas Savienības dalībvalstu (izņemot Kipru un Maltu) pilsoņu, kuri pie darba devējiem Lielbritānijā vēlas strādāt ilgāk par vienu mēnesi, ir nepieciešams reģistrēties Darbinieku reģistrācijas shēmā. Ja jūs neregistrējaties viena mēneša laikā no darba uzsākšanas, jūsu darbs kļūs nelegāls.

Lai reģistrētos jums jāiesniedz:

- Vēstule no Jūsu darba devēja, kas apstiprina darba uzsākšanas datumu;
- Divas pasas fotogrāfijas;
- Jūsu pase vai identifikācijas karte;
- un samaksa £70.

Jums jāreģistrējas vēlreiz, ja jūs mainiet darbu, taču jums nav jāmaksā vai jāsūta dokumenti atkārtoti.

Ja reiz jūs Lielbritānijā esat strādājis legāli nepārtraukti 12 mēnešus, jūs kļūstat pilntiesīgs brīvi mainīt dzīvesvietu un jums vairāk nav jāreģistrējas Darbinieku reģistrācijas shēmā. Tādā gadījumā jūs varat saņemt uzturēšanās atļauju, kas apstiprina jūsu tiesības dzīvot un strādāt Lielbritānijā. Kā arī tad jums būs pieejams valsts pabalsts, gadījumā ja zaudējat darbu.

Jūs, iespējams, varēsiet pretendēt uz krietni daudz valsts pabalstiem, kamēr strādājat, īpaši ja jums ir bērni vai kādam no jūsu ģimenes ir vajadzīgas aprūpe vai atbalsts. Tālrunis konsultācijām 0845 601 6619.

Lai saņemtu iesnieguma veidlapu un plašāku informāciju zvaniet 08705 210 224 vai apmeklējiet [Strādājot Lielbritānijā \(Working in the UK\)](#) mājas lapu. Īpaši jūs varat pārliecināties par saita sadaļas [`biežāk uzdotie jautājumi`](#) lietderību. Ir pieejams arī [buklets](#) angļu valodā, kā arī sekojošos tulkojumos:

Čehu

Igauņu

Ungāru

Latviešu

Lietuviešu

Poļu

Slovāku

Slovēņu

Darbinieka tiesības

Visi strādnieki Lielbritānijā ir tiesīgi saņemt likumīgu [Valsts minimālo algu](#), un tiek aizsargāti ar tiesību sistēmu tajā skaitā, kas skar darba dienas ilgumu, veselību un drošību, diskrimināciju, atvilkumus no algas, un vēl daudz ko citu.

[Arodbiedrību Kongress \(Trades Union Congress\)](#), organizācija, kas pārstāv Lielbritānijas arodbiedrības, ir izstrādājusi nelielu brošūru cilvēkiem, kas ierodas strādāt Lielbritānijā. Brošūra sniedz vispārēju informāciju par jūsu (darbinieku) tiesībām un informāciju, kur griezties pēc palīdzības vai padoma.

Brošūru ir iespējams lejupielādēt sekojošās valodās:

[Čehu](#)
[Angļu](#)
[Igauņu](#)
[Ungāru](#)
[Latviešu](#)
[Lietuviešu](#)
[Poļu](#)
[Krievu](#)
[Slovāku](#)
[Franču](#)
[Spāņu](#)

Pilsoņu konsultāciju biroja tiešsaistes konsultāciju lapās jūs atradīsiet īpaši [migrējošajiem darbiniekiem](#) domātas brošūras, kā arī tiesības.

Valsts minimālā alga

Tā ir minimālā likme, kuru drīkst jums maksāt par katru nostrādāto stundu.

Ja jūs esat 22 vai vairāk gadus vecs, jums vajadzētu saņemt vismaz £5.05 par stundu

Ja jūs esat no 18 līdz 21 gadu vecs, jums vajadzētu saņemt vismaz £4.25 par stundu

Ja jūs esat 16 vai 17 gadu vecs, jums vajadzētu saņemt vismaz £3.00 par stundu.

Dzeramnauda, kas iedota konkrēti jums rokās netiek uzskaitīta, bet aplokšņu algas gan.

Jūsu darba devējs var veikt algas atvilkumus. Sīkākai informācijai par atvilkumiem skatīt [AK brošūras](#).

Vienlīdzīgas iespējas

Diskriminācija rases, dzimuma, invaliditātes, ticības un reliģijas, dzimumorientācijas un vecuma atšķirību dēļ Skotijā ir nelikumīga. Daži likumi attiecināmi tikai uz nodarbinātību,

bet daži arī attiecas uz precēm, iespējām, pakalpojumiem, izglītību un īpašumu. Anti diskriminācijas likumus pašlaik īsteno Rasu vienlīdzības komisija (Commission of Racial Equality), Vienlīdzīgu iespēju komisija (Equal Opportunity Commission) un Darba nespējīgo tiesību komisija (Disability Rights Commission), kā arī privātie juriskonsulti. Šīs trīs komisijas drīz tiks apvienotas vienā kopīgā Cilvēktiesību un vienlīdzības komisijā (Commission for Equality and Human Rights).

Jaunāko informāciju par visiem vienlīdzības un nevienlīdzības jautājumiem, tai skaitā par to kur saņemt bezmaksas konsultācijas, palīdzību un apmācības, sazinieties ar [Highlands & Islands vienlīdzības forums \(Highlands & Islands Equality Forum\)](#) pa tālruni 01463 251734 vai e-pastu hief@scvo.org.uk.

Visa augstākminētā informācija un daudz kas papildus ir arī iekļauts [Strādājot Lielbritānijā: Jaunpienācēja rokasgrāmatā \(Working in the UK: Newcomer's Handbook\)](#), kas ir pieejama internetveikalā [Centre for Economic and Social Inclusion](#).

NAUDAS LIETAS

Nodokļi un Valsts apdrošināšana

Katram darbiniekam Lielbritānijā, lai strādātu legāli ir nepieciešams Valsts apdrošināšanas numurs. Šis numurs seko jūsu Valsts apdrošināšanas iemaksām, kas ir sava veida nodoklis. Jūs varat griezties pēc sava Valsts apdrošināšanas numura pa tālruni 0845 6000 643. Operators pieprasīs konkrētu informāciju par jums un pateiks kas jums jādara tālāk.

Jums arī būs jāmaksā ienākuma nodoklis. Nodokļu apjoms ir atkarīgs no vairākiem faktoriem. Katram darbiniekam ir savs nodokļu kods, ko darba devējs izmanto lai izskaitļotu cik nodokļu jums jāmaksā. Ja jūs sākat strādāt pirmo reizi Lielbritānijā, jums noteikti būs jāmaksā „ārkārtējs nodoklis” (atbilstoši augstākajam koeficientam) kamēr jūs saņemsiet nodokļu kodu.

Daži darba devēji var piedāvāt jums darbu bez nodokļu maksāšanas vai Valsts apdrošināšanas (pazīstamas kā „aplokšņu algas”). Tas ir nelikumīgi. Ja reiz viņi ir gatavi pārkāpt šo likumu, viņi ir spējīgi pārkāpt citus darba likumus, piemēram, tos, kas aizsargā jūsu darba drošību. Jums būs ļoti grūti īstenot kādu no jūsu likumīgajām tiesībām, ja jūs strādājat nelegāli.

Bankas konti

Ir ļoti svarīgi atvērt kontu bankā vai krājaizdevu sabiedrībā, jo vairākums darba devēju jums uz to pārskaitīs algu. Ir pieejami vairāku veidu konti, atkarībā no bankas un krājaizdevu sabiedrības, un jūs, iespējams, gribēsiet izpētīt informāciju par dažādiem

piedāvājumiem, ja būs pieejama izvēle jūsu apkārtnē. Jūs varat noguldīt naudu arī **pasta nodalās**.

Lai atvērtu kontu jums jāiesniedz identitāti apliecinošs dokuments (pase, identifikācijas karte vai auto vadītāja apliecība) un dokuments, kas apliecina dzīvesvietu Lielbritānijā (īres līgums vai jūsu darba devēja vēstule).

Lielbritānijas banku asociācija ir izveidojusi brošūras, kas satur informāciju par konta atvēršanu ārzemniekiem, kas ierodas Lielbritānijā.

[Bankas konta atvēršana iecelotājiem Lielbritānijā](#)

[Starptautiskie studenti – Atvērt bankas kontu Lielbritānijā:](#)

Highland domes naudas lietu padomdevēju grupa

[Highland domes naudas lietu padomdevēju grupa](#) piedāvā bezmaksas, konfidenciālu un nekādā gadījumā nosodošu konsultāciju un palīdzību tiem, kas norūpējušies par savu finansiālo stāvokli. Grupas darbinieki ir izvietoti Inverness 01463 228709; Wick 01955 607752; Fort William 01397 707005

Jūs, protams, arī varat kontaktēties pa e-pastu: money.advice@highland.gov.uk

Kredītapvienības

Kredītapvienības ir finansiāli kooperatīvas organizācijas, kuru īpašnieki un vadītāji ir to locekļi. Tās piedāvā izdevīgi ieguldīt un iegūt aizdevumu locekļiem tuvākajā apkārtnē.

Inverness Credit Union Ltd
 74 Telford Street
 Inverness, IV3 6RT
 Tālrunis: 01463 220884

Lochaber Credit Union Ltd
 Community Clinic
 Glen Nevis Place
 Fort William, PH33 6DA
 Tālrunis: 01397 700746

Pabalsti dzīves apstākļu uzlabošanai

Lielbritānijā ir pieejami daudz dažādi pabalsti cilvēkiem, kam nav darba, mazturīgiem cilvēkiem, cilvēkiem ar bērniem, veciem cilvēkiem, vai cilvēkiem ar īpašām vajadzībām,

kā arī tiem, kas ir slimi vai kuriem vajadzīgs atbalsts.

Noteikumi par to, kam ir iespējas iegūt konkrētu pabalstu vai nodokļu atlaides bieži vien ir ļoti sarežģīti, un atkarīgi no jūsu izceļošanas apstākļiem vai darba atļaujas.

Ja jums ir naudas problēmas, vai arī jūs domājat, ka esat tiesīgs pieprasīt pabalstu vai nodokļu atlaidi, kontaktējieties ar [vietējo konsultāciju centru](#).

Noderīgas Interneta adreses

Jobcentre Plus <http://www.jobcentreplus.gov.uk>

Careers Scotland <http://www.careers-scotland.org.uk>

Working in the UK <http://www.workingintheuk.gov.uk/>

Scottish Refugee Council <http://www.scottishrefugeecouncil.org.uk/>

Scotland is the Place www.scotlandistheplace.com

Trades Union Congress <http://www.tuc.org.uk/>

The Advice Guide <http://www.adviceguide.org.uk>

Highlands and Islands Equality Forum www.hief.org.uk

Centre for Economic and Social Inclusion <http://www.cesi.org.uk>

Post Office <http://www.postoffice.co.uk>

British Bankers Association

<http://www.bba.org.uk/bba/jsp/polopoly.jsp?d=138&a=3970>

Highland Council <http://www.highland.gov.uk>